

O'ZBEKISTONDAGI EKOLOGIK MANZILGOHLAR MAVJUDLIGI VA
ULARGA SALBIY TASIR ETUVCHI OMILLAR, TADQIQOT OLIB BORISH, HAMDA
MAVJUD MUOMOLARGA TAKLIFLAR BERISH

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Fakultet: Turizim kechki talim Guruh: TOUE-3IU 3-kurs talabalari

Absurashidov Davlatbek Azamat o'g'li

Abdugapparov Fazliddin Alisher o'g'li

Toirov Dilshod Ma'ruf o'g'li

Ilmiy rahbar: Nurmatova S.SH

Annotatsiy: *Bu maqolada O'zbekistondagi jadal modernizatsiya va sanoatlashtirish natijasida xavfda qolgan eko manzilgohlar holati muhokama qilinadi. Ekologik manzilgohlar ko'pligi yu yurtdoshlarimiz malumotga ega emasligi, transport vositalarining atrof muhitga tasiri. Tadqiqotimizda barqaror hayotni targ'ib qilishda aholi punktlariga ahamiyat berib, saqlab qolish, ular duch keladigan muomolar haqida yechimlar. Barqaror transport infratuzilmalariga takliflarni ko'rib chiqish, xalqoro tashkilotlar manbalarini tadqiq qilib, duch kelayotgan muomolarni o'rganib chiqish, taqoslash orqali takliflar beriladi.*

Kalit so'zlar: *Modernizatsiya, sanoatlashtirish, barqaror, aholi punktlari, infratuzilma*

KIRISH

Xalqaro ekoturizm assotsatsiyasi (TIES⁶⁸) manbalarida ekoturizmni “atrof muhitni muhofaza qiluvchi va mahalliy aholi farovonligini yaxshilaydigan tabiiy hududlarga masuliyatli sayohat” deb takidlanadi. Yani ekoturizm tabiat bilan bog'liq har qanday turizm turi emas balki tabiatga e'tibor va hurmatdir. Malumki hozirgu kunda ekoturizm daromadli sohalardan biri bo'lib ulgurdi, negaki ijtimoiy – iqtisodiy, shu bilan birga ekologik muomolarni bartaraf etish uchun muhim sohalardan biri ekanligi ma'lum. Boshqa turizm turlari yiliga 5 barobar o'sadi, ekoturizmida esa yiliga o'rtacha 20-30 barobar o'sish kuzatilmoqda va Yurtimizda 800(2017) dan ziyod turoperatorlik firmalar, 50 044(2021) ga yaqin mehmonxonalar, 30 dan ortiq qo'riqxonalar, milliy bog', tabiat yodgorliklari, 60 ta o'rmon xo'jaliklari faoliyatlariga ega foydali resurslarga ega. Islandiya mamlakatini namuna qilib olsak OECD⁶⁹(iqtisodiy tadqiqotlar) tomonidan berilgan malumotlar shuni ko'rsatadiki oxirgi yillarda xalqaro sayohat soni yillik 30 foizdan oshmoqda, bundan tashqari u “dunyodagi eng barqaror energiya foydalanuvchisi” unvoniga ega.

⁶⁸ 1990-yilda tashkil etilgan Xalqaro ekoturizm jamiyati yo'riqnomalar va standartlar, o'qitish, texnik yordam va ta'lim resurslari bilan ta'minlab, ekoturizmni rivojlantirishda birinchi o'rinda turadi.

⁶⁹ Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti (OECD) hayotni yaxshilash uchun yaxshi siyosatlar yaratish ustida ishlovchi xalqaro tashkilotdir.

Asosiy qisim: Mamlakatimiz bo'ylab ko'plab ekologik manzilgohlar mavjudligi va turlari jihatdan ko'pligi malum darajada ayon. Bunga misollar tariqasida Navoiy viloyatidagi “Aydar” o'tov lageri sahrodagi dam olish maskani va Nurota shahridagi “Safari” o'tov lageri, Qoraqolpog'istondagi Mo'ynoq shahri yaqinida joylashgan “Mo'ynoq” lageri, Jizzax vohasidagi “Qizilqum”cho'li va Aydarko'l ko'li, Samarqandda tog'oldi va dashtlar, Namangan viloyatida Pop ixtisoslashgan davlat o'rmon xo'jaligi, Toshkent shahrida Chorvoq suv ombori va Nefrit ko'li va yana yurtimiz bo'ylab juda ko'plab manzilgohlar borligi ajablanarli. Biroq bu ekologik hududlar turli xil salbiy omillar ta'sirida xavf ostida qoladi. Ularga ta'sir etayotgan asosiy omillardan biri – Mamlakatimizdagi jadal modernizatsiya⁷⁰ va sanoatlashuvidir⁷¹. Bu atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi ifloslanish va o'rmonlarning kesilishi shu bilan yana bir qator salbiy hususiyatlarni olib keladi.

Ekoturizmni rivojlantirish nuqtai nazaridan O'zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu ekologik hududlarning ahamiyati haqida xabardorlikni oshirishga yordam beradi va ularni asrashga yordam beradi. Shuningdek, u mahalliy aholi uchun muqobil daromad manbai bo'lib, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda ekologik hududlarni muhofaza qilish va barqaror rivojlanishga ko'maklashish choralari ko'rish muhim ahamiyatga ega. Bunga ilmiy izlanishlar, barqaror transport infratuzilmasini rivojlantirish, ekoturizmni rivojlantirish orqali erishish mumkin. Birgalikda ishlash orqali biz ekologik hududlarning saqlanishini ta'minlashimiz va O'zbekistonning yanada barqaror kelajagini ta'minlashimiz mumkin.

O'zbekistonda ekologik hududlarga ta'sir etuvchi yana bir omil bu transport vositalarining atrof-muhitga ta'siridir. Avtomobillar va boshqa transport vositalarining ko'payishi atmosfera havosining ifloslanishining kuchayishiga olib keldi, bu esa atrof-muhit va aholi salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu muammolarni hal etishda O'zbekistonda ekologik hududlar bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borish, duch kelayotgan muammolarni hal etish yo'llarini taklif etish muhim ahamiyatga ega. Amalga oshirish mumkin bo'lgan yechimlarning ba'zilar barqaror transport infratuzilmasini rivojlantirish, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish va ekoturizmni rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Barqaror⁷² transport infratuzilmasi nuqtai nazaridan elektr va gibril transport vositalarini rivojlantirish va ulardan foydalanishni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu havo ifloslanishini sezilarli darajada kamaytirishi va yanada barqaror muhitga hissa qo'shishi mumkin. Quyosh va shamol energiyasi kabi qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, shuningdek, qazib olinadigan yoqilg'iga bog'liqlikni kamaytirish orqali yanada barqaror muhitga hissa qo'shishi mumkin. Ekoturizmni rivojlantirish nuqtai nazaridan O'zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish muhim tashkiliy vazifa. Bu

⁷⁰ Modernizatsiya, modernizatsiyalash (fransuzchadan moderne — „eng yangi“, „zamonaviy“) — biror narsani yangilash, unga zamonaviy tus berish, uni zamonaviy talablarga muvofiq o'zgartirish.

⁷¹ Sanoat, deb xom ashyo, material, yoqilg'i, energiya va boshqa mahsulotlar ishlab chiqaruvchi yoki aholiga xizmat ko'rsatuvchi (zavod, fabrika, kon, shaxta, elektr stansiya, ferma va hk) majmuasiga aytiladi. Sanoat xalq xo'jaligining muhim sohasidir.

⁷² Qaror toptan, qat'iy, uzil-kesil o'rnashgan; ustuvor.

ekologik hududlarning ahamiyati haqida xabardorlikni oshirishga va ularni asrashga yordam beradi.

Elektr avtobuslar, yuk mashinalari va mototsikllar olib kirish uchun nol foizli bojxona boji o'rnatildi. Bu O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev⁷³ 2022-yil 9 dekabrda "Yo'l sohasini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida belgilab qo'yilgan, bu esa judda katta etibor qaratilyotgandan darak.

Quyidagi keltiriladigan malumotlar asosiy qarashlarni o'z ichiga oladi. Birinchidan O'zbekistonda ekologik hududlarga ta'sir etuvchi omillar. O'zbekistonning ekologik aholi punktlari⁷⁴ jadal modernizatsiya va sanoatlashtirishning salbiy ta'siriga nisbatan zaifdir. Avtotransport vositalaridan va boshqa ifloslantiruvchi manbalardan foydalanishning ko'payishi atrof-muhitga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Noto'g'ri turizm amaliyoti ham ekologik hududlarga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa aholining haddan tashqari ko'payishiga va atrof-muhitning buzilishiga olib kelishi mumkin. Ikkinchidan O'zbekistonda ekologik hududlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar. O'zbekistonda ekologik hududlarga oid ilmiy izlanishlar ko'payib bormoqda, bu esa ushbu hududlarning holati va ular oldida turgan muammolar haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Ushbu tadqiqot O'zbekistonda barqaror transport infratuzilmasi va ekologik hududlarni saqlashni qo'llab-quvvatlash bo'yicha boshqa chora-tadbirlar zarurligini ko'rsatadi. Uchunchidan Muammolarni hal qilish bo'yicha takliflar. O'zbekistonda ekologik aholi punktlari oldida turgan muammolarni hal qilish uchun barqaror yechimlar bo'yicha bir qancha takliflar mavjud. Ekologik toza transport vositalari va velosipedlarni ijaraga berish sxemalari kabi barqaror transport infratuzilmasini rivojlantirish, shuningdek, ekologik hududlarga ta'sirni minimallashtiradigan mas'uliyatli turizm amaliyotlarini ilgari surish shular jumlasidandir. Xalqaro tashkilotlar ushbu sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatlash uchun qimmatli manbalar va tajribalarni taqdim etishlari mumkin.

Islandiya⁷⁵ barqaror energiya va turizmiga e'tibor qaratgan namunali davlatlardan biri. Bu mamlakat barqaror energiyadan foydalanishning yorqin namunasiga aylanadi, energiyaning 85% dan ortig'i geotermal⁷⁶ va gidroenergetika⁷⁷ kabi qayta tiklanadigan manbalardan olinadi. Bu Islandiyaga Jahon iqtisodiy forumida "dunyodagi eng barqaror energiya foydalanuvchisi" unvoniga sazovor bo'ldi. Qayta tiklanadigan energiyadan foydalanish bilan bir qatorda Islandiya ham ekoturizmni rivojlantirishda muvaffaqiyatlarga erishmoqda. Mamlakatda so'nggi yillarda xalqaro ziyoratchilar soni yiliga 30% ga oshgan,

⁷³ Shavkat Mirziyoyev- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti

⁷⁴ Aholi punkti odamlar doimiy yashaydigan joy bo'lib, shahar shaklida bo'lishi mumkin. Aholi punktlarida bir necha yuzdan to bir necha milliongacha aholi istiqomat qiladi. Biror davlat hududidagi eng katta aholi punktlaridan biri o'sha davlat poytaxti mavqe'iga ega bo'lishi mumkin.

⁷⁵ Islandiya (Island), Islandiya Respublikasi— Atlantika okeanining shimoliy qismidagi Islandiya orolda joylashgan davlat. Maydon 103 ming km². Aholisi 368 ming kishi (2021-yil). Ma'muriy jihatdan 23 okrug (sisla)ga, ular esa jamoalarga bo'linadi. Poytaxti — Reykyavik shahri.

⁷⁶ Geotermal energiya — bu Yer qobig'idagi issiqlik energiyasi bo'lib, u sayyoraning yadrosidan va materiallarning radioaktiv parchalanishidan paydo bo'ladi.

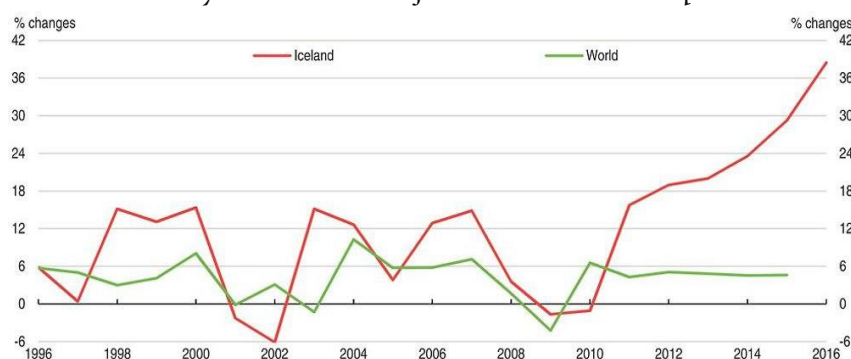
⁷⁷ Gidroenergetika - bu energiya tarmog'i, suv oqimining energiyasini elektr energiyasiga aylantirish uchun xizmat qiluvchi yirik tabiiy va sun'iy quyi tizimlar to'plami.

ularning aksariyati Islandiyaning noyob tabiiy go'zalligi va ochiq havoda sayr qilish uchun kelgan. Sayyohlar uchun alohida diqqatga sazovor joy Islandiyaning qora qumi va dramatik vulqon manzaralari bilan mashhur bo'lgan ajoyib plyajlari. Turizmning o'sishi barqarorlik va ortiqcha turizm bilan bog'liq ba'zi xavotirlarga olib kelgan bo'lsa-da, Islandiya mas'uliyatli turizm amaliyotlarini targ'ib qilish va ma'lum hududlarga tashrif buyuruvchilar sonini cheklash orqali ushbu muammolarni yumshatish uchun choralar ko'rdi.

Islandiya sayyohlik kengashi ma'lumotlariga ko'ra, 2019-yilda Islandiyaga 2,3 milliondan ortiq tashrif buyurgan bo'lsa, 2010-yilda bu ko'rsatkich atigi 300 000 kishini tashkil etgan. Turizmning bu o'sishi mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi, turizm Islandiya yalpi ichki mahsulotining 10% dan ortig'ini tashkil qiladi.

Turizm 2010 yildan beri rivojlana boshladi: Xalqaro kelishlarning yillik o'sish sur'ati.

Manba:1 Islandiya turizm kengashi va Jahon bankining WDI ma'lumotlar bazasi.

Ushbu iqtisodiy manfaatlarga qaramay, Islandiya o'zining barqarorlik maqsadlariga sodiq qoladi va turizmning atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish siyosatini amalga oshirdi. Misol uchun, hukumat plastik qoplarga soliq joriy qildi va tashrif buyuruvchilarni qayta ishlatiladigan suv idishlari va oziq-ovqat qoplaridan foydalanishga undaydi. Bundan tashqari, mamlakatning milliy aviakompaniyasi Icelandair⁷⁸ o'z reyslari uchun uglerod gazini qoplash dasturini amalga oshirdi.

Umuman olganda, Islandiyaning energiyadan barqaror foydalanish va ekoturizmdagi muvaffaqiyati iqtisodiy o'sishni atrof-muhitni muhofaza qilish bilan muvozanatlashmoqchi bo'lgan boshqa mamlakatlar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi. Barqarorlik va mas'uliyatli sayyohlik amaliyotiga ustuvor ahamiyat berib, Islandiya o'zining tabiiy go'zalligi va resurslaridan foydalanishga va ularni kelajak avlodlar uchun himoya qilishga muvaffaq bo'ldi.

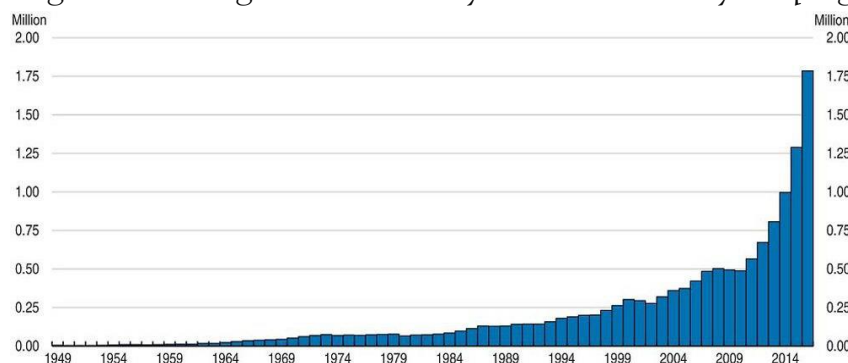
Elektr transport vositalari Islandiyada elektr transport vositalarini qabul qilish bo'yicha dunyodagi eng yuqori ko'rsatkichlardan biriga ega, ro'yxatga olingan barcha transport vositalarining 25% dan ortig'i elektr yoki gibriddir. Bu qisman mamlakatda qayta tiklanadigan energiyaning mo'l-ko'l ta'minlanishi bilan bog'liq bo'lib, bu elektr transport vositalarini qazib olinadigan yoqilg'iga tayanmasdan quvvatlantirishni yanada qulayroq qiladi. Qayta tiklanadigan energiyada Islandiya qayta tiklanadigan energiyadan foydalanish

⁷⁸ Icelandair Islandiya aviakompaniyasi va mamlakatning bayroq tashuvchisidir . Bosh qarorgohi Keflavikda joylashgan . Kompaniya Keflavik xalqaro aeroportidagi markazidan Atlantika okeanining har ikki tomoniga parvozlarni amalga oshiradi

bo'yicha yetakchi bo'lib, mamlakatning deyarli barcha elektr energiyasi ishlab chiqarilishini geotermal va gidroelektr energiyasi tashkil qiladi. Bu Islandiyadagi elektr transport vositalari elektr energiyasi uchun qazib olinadigan yoqilg'iga tayanadigan mamlakatlarnikiga qaraganda kichikroq uglerodga ega ekanligini anglatadi. Islandiyadagi avtomobil sanoati so'nggi yillarda tez o'sib borayotgan mamlakat turizm sektori bilan chambarchas bog'liq. Turizmning atrof-muhitga ta'sirini bartaraf etish uchun hukumat barqaror sayohatni, jumladan, elektr va gibrid transport vositalaridan foydalanishni rag'batlantirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirdi.

Avtomobil ijarasi kompaniyalari esa Islandiyadagi ko'plab avtoulavlarni ijaraga beruvchi kompaniyalar hozirda o'z parklarining bir qismi sifatida elektr va gibrid transport vositalarini taklif qilmoqdalar va ba'zilari kelgusi yillarda to'liq elektr parkiga o'tish majburiyatini olishgan. Jamoat transporti tizimi nisbatan cheklangan bo'lsa-da, uni yaxshilash va barqarorligini oshirish uchun harakatlar olib borilmoqda. Misol uchun, Reykyavik⁷⁹ shahrida elektr avtobuslaridan foydalanadigan avtobus tezkor tranzit tizimi joriy etildi va kelgusi yillarda tizimni kengaytirish rejalashtirilmoqda. Islandiya aholisining kamligi va ishlab chiqarish imkoniyatlari cheklanganligi sababli nisbatan kichik mahalliy avtomobil sanoatiga ega. Shu bilan birga, mamlakat barqaror transportni rivojlantirish va avtomobil sanoatining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishda sezilarli yutuqlarga erishgan.

Manba: 2 Islandiya sayohlik kengashi (OECD-ilibrary)

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu ilmiy maqolaning ilmiy yo`nalishini nazariy-uslubiy jihatdan tadqiq etishda ilmiy abstraksiyalash usulida sifat va miqdoriy hamda muammo va rivojlanish istiqbollari o`rganishda analiz va sintez usulidan foydalanilgan.

Xulosa va takliflar

Ekoturizm O'zbekiston turizm industriyasining barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, shu bilan birga uning noyob ekologik hududlarini saqlashga ko'maklashish uchun katta imkoniyatlarga ega. Biroq bu salohiyatni amalga chiqarish uchun O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish oldida turgan vazifalar va imkoniyatlarni hal etish zarur. Barqaror yechimlarni amalga oshirish va mas'uliyatli turizm amaliyotlarini ilgari surish orqali O'zbekiston o'zining tabiiy va madaniy merosini asrab-avaylashni qo'llab-quvvatlashi, shu bilan birga mahalliy hamjamiyatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga

⁷⁹ Islandiya Respublikasi Poytaxti — Reykyavik shahri

ko'maklashishi mumkin va quyidagi takliflarni ko'rib chiqishimiz mumkin. Barqaror transport infratuzilmasini rivojlantirish, hukumat transport vositalarining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish uchun velosiped yo'laklari, jamoat transporti va elektromobillar kabi barqaror transport infratuzilmasiga sarmoya kiritishi mumkin. Ekoturizmni rag'batlantirish, Hukumat mahalliy aholi o'rtasida xabardorlikni oshirish, turoperatorlar uchun treninglar o'tkazish va mas'uliyatli turizmga ustuvor ahamiyat beradigan siyosatni amalga oshirish orqali ekoturizmni rivojlantirishi mumkin. Jamiyat ishtirokini rag'batlantirish, hukumat mahalliy hamjamiyatlarni ekoturizm loyihalarini ishlab chiqish, ularga iqtisodiy foyda keltirish va farovonligini oshirishga jalb qilishi mumkin. Muvaffaqiyatli misollardan o'rganish, O'zbekiston barqaror energiyadan foydalanish va ekologik toza turizm bo'yicha namunaga aylangan Islandiya kabi barqaror turizmning muvaffaqiyatli namunalaridan saboq olishi mumkin. Ushbu takliflarni hayotga tatbiq etish orqali O'zbekiston ekologik aholi punktlarini himoya qilishi, barqaror turizmni rivojlantirishi, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Arshad, M. (2021). O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish: muammolar va imkoniyatlar. Barqaror turizm jurnali.
2. Abdumannopov, M. M., Akhmedov, O. U., & Tokhtasinov, T. (2022). ESSENTIAL MODES FOR ACTIVATING MASTERING SUBJECTS AT SCHOOLS. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES*, 3(12), 1-4.
3. Abdumannopov, M. M., Akhmedov, O. U., & Tokhtasinov, T. (2022). ESSENTIAL MODES FOR ACTIVATING MASTERING SUBJECTS AT SCHOOLS. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES*, 3(12), 1-4.
3. Ceballos-Lascrain, H. (1996). Turizm, ekoturizm va muhofaza etiladigan hududlar: butun dunyoda tabiatga asoslangan turizmning holati va uni rivojlantirish bo'yicha ko'rsatmalar. IUCN.
4. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi (UNDP). (2017). O'zbekistonda ekoturizmning rivojlanishi. BMTTD
4. Travel Guide Uzbekistan – Tashkent: National Company Uzbekturizm 2003.
5. Hall, CM, & Page, SJ (2014). Turizm va ekreatsiya geografiyasi: Atrof-muhit, joy va makon. Routledge.
9. Normatova, S. A., Botirov, M. T., Ruzmatova, K. K., & ugli Mamarasulov, J. O. Hygienic Basis for Contamination of Food Products and Production of Dairy Products Until 2030. *International Journal of Health and Medical Sciences*, 4(1), 123-128.
10. Botirov, M. T., Normatova, S. A., NIZAMETDINOVA, M., SHODMONOV, U., & MAMARASULOV, J. (2021). INFLUENCE OF OIL AND OIL PRODUCTS ON LIVING ORGANISMS AND METHODS OF SOIL PURIFICATION FROM OIL PRODUCTS. *Asian Journal of Advances in Research*, 28-32.

11. Mamarasulov, J. (2022). FABACEAE FAMILY IN FLORA IN THE FERGANA VALLEY, RARE SPECIES OF ASTRAGALUS. Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences, 2(11), 117-119.

12. Abarjon o'g'li, A. A., & Barchinoy, M. (2022). YER USTI VA OSTI SUVLARINI IFLOSLANTIRUVCHI ASOSIY MANBALAR. IJODKOR O'QITUVCHI, 2(20), 216-219.

13. Abarjon o'g'li, A. A. (2022). SHAHARLASHUV JARAYONINI ATROF-MUHITGA TA'SIRI. INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2022, 2(14), 70-73.

14. Madaminovna, K. S., Furkatovna, G. M., & Adakhamjon, A. (2023). SIGNIFICANCE OF SOIL FERTILITY IN FERGANA REGION. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(4), 1320-1324.

15. Akramov, A. (2022). USE OF DIDACTIC GAME TECHNOLOGIES IN TEACHING ECOLOGICAL SCIENCE. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(12), 559-562.

16. Madina, G., & Adakhamjon, A. (2021). Conservation of flora. Asian Journal of Multidimensional Research, 10(11), 195-198.

17. Халматова, Ш Усманова, Т., & Акрамов, А (2022). Экологические последствия воздействия человека на растительный и животный мир. theory and analytical aspects of recent research, 1(5), 547-554.

18. Ahmedova, D., & Akramov, A. (2021, July). USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN THE EDUCATION SYSTEM. In Конференции.

ELEKTRON RESURLAR:

1. <https://www.prizident.uz>.
2. <https://www.wikipedia.org>.
3. <https://www.lex.uz>.
4. <https://www.elib.buxdu.uz>
5. <https://www.oecd-ilibrary.org>
6. <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>
7. <https://uzbekistan.travel/en/v/ecotourism/>
8. <https://www.bmt.org/news/2021/hook-island-eco-resort-given-green-light/>
9. <https://uzlidep.uz/uz/news-of-party/7138>

